

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Posudek oponenta diplomové práce

Autor/ka: Klára Kusáková
Název práce: Analýza vztahu učitele a žáka ve vyučovacím procesu
Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ
Rok: 2015
Oponent: Ing. Stanislav Michek, Ph.D.

		1 = nejlepší hodnocení; 5 = nejhorší hodnocení				
Charakter práce:		teoretická – teoreticko-empirická				
		<input type="radio"/>		<input checked="" type="radio"/>		
		odpovídající – neodpovídající				
78 s. rozsah bez příloh		<input checked="" type="radio"/>		<input type="radio"/>		
Aktuálnost tématu:		1	2	3	4	5
		<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Zjišťování vztahu mezi učitelem a jeho žáky v procesu výuky je stále aktuální téma, kterému se pedagogika věnuje odnepaměti. Jedná se o téma, jež bylo, je a bude vždy aktuální.						
Vytyčení cíle práce:		1	2	3	4	5
		<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Autorka v úvodu vymezuje cíle DP (str. 9): „Hlavním cílem práce je zjistit současný vztah učitele a žáka ve vyučovacím procesu na prvním stupni“ Autorka potom na str. 47 uvádí cíl výzkumu: „zjistit současný stav kooperace učitele a žáka na základních školách, zejména na prvním stupni.“ K tomuto cíli si stanovila výzkumné otázky (uvedeno na str. 47): Jaký je současný stav vztahu učitele a žáka na prvním stupni základní školy? Jaká je spolupráce, kooperace, interakce mezi učitelem a žáky na prvním stupni základní školy?“ Autorka v DP neuvedla cíl pro „teoretickou část práce“.						

	1	2	3	4	5
Celková odborná úroveň textu:	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
<p>Autorka „teoretickou část“ poskládala ze tří témat: učitel, žák, vztah učitele a žáka. První dvě kapitoly s tématem DP práce souvisí, ale neporozuměl jsem jejich začlenění, jelikož autorka poznatky v nich uvedené v DP dále nevyužívá. V kapitole Vztah učitele a žáka popisuje pedagogickou komunikaci a spolupráci učitele a žáka. Pedagogickou komunikaci konkretizuje v podkapitolách na verbální komunikaci, neverbální a nonverbální komunikaci, komunikace činem, chyby v komunikaci ze strany učitele. Spolupráci učitele a žáka potom popisuje na spolupráci žáka ve skupině a dvojicích. Když se vrátím k cíli DP, tak autorka redukuje vztah učitele a žáka ve vyučovacím procesu na pedagogickou komunikaci a spolupráci učitele a žáka. V DP není odůvodněna tato redukce. U kapitoly Pedagogická komunikace postrádám poznatky uvedené v Šed'ová, K., Švaříček, R., Šalamounová, Z. (2012). Komunikace ve školní třídě. Praha: Portál.</p> <p>Dále v teoretické části postrádám uvedení aktuálních výzkumů a závěrů výzkumných šetření věnujících zjišťování vztahu učitele a žáka ve výuce. Teoretické části chybí shrnutí, které by potom autorce napomohlo pro empirické šetření. Konkrétně např. pro odůvodnění položek hospitačního archu.</p>					
Použité výzkumné metody ve vztahu k tématu:	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
<p>Výzkumné šetření autorka je založeno na kvantitativním přístupu konkrétně využití hospitačního archu vlastní konstrukce inspirovaného standardizovaným hospitačním archem V. Žáka.</p> <p>Proč autorka zvolila „Komunikační jevy“: Motivace učitele v hodině, Kázeňské usměrňování učitele, Řešení problémů, Dotazy žáků, Odpovědi učitele na dotazy žáků, Hromadná práce, Spolupráce žáků ve skupinách, Spolupráce žáků ve dvojicích, Individuální práce žáků jsem se z DP nedozvěděl. Ani jsem se nedozvěděl, z jakých odborných zdrojů autorka při výběru těchto jevů vycházela. Z popsaného textu Stanovení výzkumného problému a Výzkumný nástroj soudím, že se jednalo o intuitivní invenci autorky. Autorka se totiž v předchozím textu DP nezabývá např. tématy: Motivace učitele v hodině, Kázeňské usměrňování učitele, Řešení problémů. Dotazování učitele např. zmínila pouze na str. 42 v situaci, kdy žák řeší jednoduchou úlohu. Položky Hromadná práce, Spolupráce žáků ve skupinách, Spolupráce žáků ve dvojicích, Individuální práce žáků mají vazbu k podkapitole 4.2.1.</p> <p>Položky hospitačního archu spíše vedou k poskytnutí odpovědi na druhou výzkumnou otázku. Na výzkumnou otázku: „Jaký je současný stav vztahu učitele a žáka na prvním stupni základní školy?“ zřejmě odpovídá pomocí zjištění vztahujících se k položkám: „Motivace učitele v hodině, Kázeňské usměrňování učitele, Řešení problémů“.</p> <p>Autorka v metodologii nestanovila hypotézu, což není obvyklé u kvantitativních šetření. Následně autorka popisuje výzkumný vzorek – stručně charakterizuje školu, zkoumané třídy a paní učitelky, u nichž provedla pozorování při výuce.</p> <p>Následně na základě pozorování a rozboru hospitovaných hodin autorka uvádí zjištění prostřednictvím svého hospitačního archu. Při popisu zjištění kromě použití obvyklých pojmů autorka používá pojem „pohodová atmosféra“, „pohodové hodiny“, což poněkud snižuje odbornost textu.</p> <p>V kapitole 7 (str. 66) autorka shrnula zjištění. Za problematické považuji práci se zobecněním. Autorka viděla práci 3 učitelek ve třech třídách v každé po 10 hodinách. Ve škole je na prvním stupni „pouze“ 15 tříd a na celé škole působí 28 učitelů (viz str. 49 DP). Proto nechápu, jak autorka může tvrdit: „Z vyhodnocení výzkumu vyplývá, že učitelé a žáci na dané základní škole mezi sebou mají kladný vztah“. Dále v následující větě poprvé autorka seznamuje čtenáře s hypotézou výzkumného šetření: „z předpokladu, že současný stav učitele a žáka není ve vzájemné interakci“. Další hypotézu se čtenář může dozvědět v závěru na str.</p>					

70: „v současnosti je vztah mezi učitelem a žákem velmi komplikovaný“. Následně nerozumím sdělení na str. 66 „Dále se potvrdilo, jak náročné je mít ve třídě děti s diagnostikovanou poruchou pozornosti a děti se specifickými vývojovými poruchami učení.“ Šlo o další hypotézu výzkumného šetření? Úsměvné mi přišlo na str. 67 označení učitelů. Konkrétně věta: „I když jsou věkově starší, nebojí se využívat moderní technologie (interaktivní tabule, tabletu nebo počítače), což může jevit překvapivě.“ V popisu věku u učitelky A a B uvádí, že mají cca 15 let praxe. V tom případě se jejich věk pohybuje cca kolem 45 let, znamená to, že takový učitel je věkově starší?

Oceňuji uvedení kapitoly diskuse. Problematické je opět použití zobecnění. Dále autorka uvedla nesprávně bibliografické záznamy v soupisu literatury (viz např. Slavík, Janík, 2012; Mikesková, 2012). Označení přehledové studie autorů Slavíka a Janíka za případovou studii poněkud snižuje kvalitu diskuse.

V závěru chybně označeném číslem 7 autorka opět příliš zobecňuje, aniž by v předchozím textu uváděla pro svá tvrzení důkazy. V závěru postrádám uvedení limitů svého výzkumného šetření. Dále bych uvítal doporučení pro další výzkumná šetření, čímž by na tuto práci mohli navazovat další studenti ve svých závěrečných pracích.

	1	2	3	4	5
Prezentace vlastního názoru:	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vlastní názory autorka prezentuje při popisu metodologie a pak v závěru.					

	dostatečný	–	nedostatečný
	<input checked="" type="radio"/>		<input type="radio"/>
Použitá literatura: <input type="text" value="40"/> titulů	aktuální	–	zastaralá
	<input checked="" type="radio"/>		<input type="radio"/>

Autorka pracuje s tuzemskými zdroji (37 odborných zdrojů vztahujících se k tématu, 2 zdrojů metodologické povahy) a 1 zahraničním titulem. 1 zahraniční titul působí ve výčtu jako splnění formální povinnosti, než že by se autorka zajímala, jak uvedené téma je zkoumané v zahraničí.

Oceňuji, že autorka k získání soudobého poznání k tématu použila aktuální poznatky z odborných časopisů, publikací. U práce autorka při zjišťování soudobého poznání mohla využít ještě více poznatky ze zahraniční literatury, mezi učitelem a žáky je téma často řešeno v zahraničních časopisech.

V soupisu literatury autorka činí chyby, neuvádí autory. Např. se jedná o text Hrubá, J. (2009) *Co se dnes očekává od učitelů*; Slavík, J. Janík, T. (2012). *Kvalita výuky: obsahově zaměřený přístup ke studiu procesů vyučování a učení*; Mikesková, Š. (2012) *Oblíbenost vyučovacích postupů u žáků 1. Stupně základní školy*.

Text *Pozice a role žáka ve třídě. Osobnostní rozvoj pedagoga*. [online]. [cit. 2015-5-30] Dostupné z: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/2756/komunikace_teorie.pdf jsem na uvedeném odkazu nenalezl.

Texty „*Oblíbenost vyučovacích postupů u žáků 1. Stupně základní školy*“ a „*Kvalita výuky: obsahově zaměřený přístup ke studiu procesů vyučování a učení*“ mají prohozené odkazy na webové stránky.

	1	2	3	4	5
Celková formální úprava textu:	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Jazyková, formální a stylistická úroveň práce odpovídá požadavkům kladeným na diplomové práce. Autorka mohla však věnovat při dokončování DP větší pozornost formální podobě odkazování, drobným překlepům a interpunkci. Text DP je psán relativně čtivým jazykem. Autorka se mohla více soustředit na strukturu DP - 9 kapitol působí poněkud roztržitě.					

U zjištění si měla dát více pozor formátování textu (str. 62 a 63). Překlep (str. 44) Naleškosvksá, místo Nelešovská (2005) působí divně.

doplňují text – nedoplňují text

Přílohy:

Přílohy: hospitační arch a 3 přílohy hospitačních archů.

Shrnutí (úvod, závěr, naplnění cíle práce, využitelnost pro praxi apod.):

Autorka v DP prokázala schopnost pracovat s literaturou – vybrat z ní omezeně některé poznatky pro DP. Dále autorka prokázala schopnost pracovat s hospitačním archem vlastní konstrukce, částečně čtenářům prezentovat svůj metodologický přístup, získat data, popsat zjištění. Autorka by se měla zlepšit v propojování poznatků, v logické návaznosti prezentovaného poznání, v úrovni zobecňování a také by si měla dát pozor na formální stránku práce.

Celkové hodnocení: výborně – velmi dobře – dobře – nevyhovující

Náměty k obhajobě:

1. Terminologické dotazy: Čím se liší spolupráce a kooperace mezi učiteli a žáky? Oba termíny uvádíte v jedné výzkumné otázce na str. 47. Jak se liší neverbální a nonverbální komunikace? Viz kapitola 4.1.2 na str. 35. Co je to pohodová atmosféra a pohodová hodina. Uvádíte v zjištěních na str. 51-65.
2. Odůvodněte prosím, proč jste vybrala pro hospitační arch „Komunikační jevy“? Jakou mají návaznost na cíl práce a na výzkumné otázky?
3. Popište prosím limity výzkumného šetření popsaného v diplomové práci. Co byste při výzkumu učinila příště jinak? A proč?

podpis oponenta:

V Hradci Králové 12. 8. 2015